

מחשבה קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

גיטין דף פט

בנהרדעא לא מבטלי קלא

בסורא (מקומו של רב) מבטלין קול, בנהרדעא (מקומו של שמואל) לא מבטלין קול.

ומבאר הרא"ש שבסורא אתריה דרב היה מצוי שהקול אינו מבוסס, ולכן היו מבטלים אותו, אבל בנהרדעא מקומו של שמואל, כשהיה יוצא קול היה לו יותר ביסוס, ולכן לא היו מבטלים אותו. אך צ"ב מה סיבת ההבדל בין המקומות.

מבאר החת"ס (דרשות ח"ב עמ' 808, ובמהדו"ח ח"ה עמ' תקיד) כן: רב היה פרוש לגמרי מעניני העוה"ז, שלא הביט חוץ לד' אמותיו ולא שח שיחת חולין מימיו. על כן לאנשי מקומו לא היה ממי ללמוד כיצד לדבר שיחת חולין מתוקנת, אבל שמואל היה מעורב בעניני העולם ולאנשי עירו היתה דוגמה כיצד לדבר שיחת חולין באופן נקי ללא לשון הרע. התוצאה מכך היתה שבאתריה דרב היו שחים בשמועות שווא והוצאת שם רע, ואילו באתריה דשמואל נהרו יותר בדיבור, ולא הוציאו שם רע סתם.

ומעין זה מסופר על החפץ חיים שהיה מדבר עם אנשים שיחות ארוכות בעניני העולם. והסבירו הבנים שהוא רצה ללמד שניתן לדבר שיחת חולין ללא דיבורים אסורים.

דף צ

סיום המסכת – מזבח מוריד דמעות

המסכת מסתיימת במימרא: "כל המגרש אשתו ראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות".

יש להבין: (א) מדוע דוקא אשתו ראשונה. (ב) מדוע המזבח הוא זה שמוריד דמעות.

ונביא כמה מהלכים שנאמרו בדברי רבותינו.

ההסבר הראשון מובא במהרש"א ובמהר"ל ומהר"ם שיף בגוונים שונים, ויסוד הדבר, שחיבור איש ואשה משקף את החיבור בין הקב"ה וכלל ישראל. והמהר"ל מבאר שדבר זה הוא בפרט החיבור בין איש לאשתו ראשונה יש בו דביקות גמורה והיא זו שמשקפת בשלימות את הקשר עם הקב"ה. וכאשר אדם מגרש אשתו ראשונה ומסלק את הדביקות הזו, הרי כאילו יש בכך ביטול גם במערכת המקבילה, של חיבור הקב"ה ועם ישראל.

וכיון שמקום החיבור בין הקב"ה לעם ישראל הוא המזבח שעליו מקריבים קרבנות (מלשון קירבה), המזבח הוא זה שמוריד דמעות.

המהרש"א מוסיף את הגמ' בסוטה (יז, א) שבאיש יש אות יו"ד,

ובאשה יש אות ה"א, ואם זכו שכינה ביניהם. ואם לא זכו, אש אוכלתן. ונביא את לשונו הנפלא: "והדמיון בזה, אש המקום עמנו שמתחבר אם זכינו בשם י"ה כמ"ש רשפיה רשפי אש שלהבת יה, והוא ענין האש מן השמים שהיתה רבוצה במקדש ראשון על המזבח שהיה אז חבתן שלמה לפני המקום וכחיבור איש ואשה בסוד י"ה, וע"כ אמר שע"י שאתם בוגדים באישות נעורים ובזוג ראשון כסות דמעה למזבח, אשר בו נכבה האש של אהבה המחבר איש ואשה, וע"ז אמר כי העיד ה' ביני ובינך גו' דהיינו שם י"ה שהוא עדות לשבטי י"ה ומחבר אש של איש ואשה ולזה אמר והיא חברתך לחבר איש ואשה בשם י"ה ושלא תהא אש אוכלתן והיא אשת בריתך שהיה להם הברית בבית ראשון במזבח שהיתה רבוצה שם מן השמים ובכן יתקיים עוד בנו כאמור וענתה שמה כימי נעוריה גו' והיה ביום ההוא תקראי אישי גו' וכן יהיה רצון אמן סלה".

כלומר שמקום הגילוי של שם י"ה הוא במזבח כשהאש רבוצה עליו. וגם דבריו עולים בקנה אחד עם המהר"ל שהמערכת של אישות בין איש לאשה מקבילה לחיבת הקב"ה ועם ישראל. ועל כן המזבח דוקא הוא מוריד דמעות על ביטול הקשר הזה.

הבן יהוידע כתב לבאר על דרך הרמז. התורה נקראת אשה דכתיב תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב, ודרשו רז"ל אל תקרי מורשה אלא מאורסה, ונמצא שיש לאדם שתי נשים, שהם התורה והאשה הגשמית, ואשתו הראשונה היא התורה, כי צריך לישא אותה תחילה, ואשתו השניה היא האשה הגשמית. ומה שאמרו כל המגרש אשתו ראשונה, ר"ל שמגרש את התורה שהיא אשתו הראשונה, שלא יעסוק בתורה עוד, ואז אפילו מזבח שהוא מכפר ומרצה על האדם

לפני המקום, מוריד עליו דמעות, רמז לכוחות הדינים, כי דמעות רומזות לכוחות הדינים.

החתם סופר מבאר באופן נוסף. ונפתח בהקדמה קצרה: הגמרא בתחילת סוטה מקשה, שמצד אחד קשה זיווג כקרי"ס ואין מזווגים לאדם אלא כפי מעשיו, מצד שני יוצאת ב"ק קודם יצירת הוולד בת פלוני לפלוני, ותירצה: כאן בזיווג ראשון כאן בזיווג שני. בהסבר גמרא זו יש ביאור באריז"ל, אבל יש כמה נוסחאות בהסבר דבריו. רבי חיים ויטאל בשער הגלגולים כתב בזיווג ראשון הוא מי שבא לעוה"ז בפעם הראשונה, וזיווג שני הוא מי שבא ע"י גלגול. ובסוטה הבאנו ביאור נוסף בשם היעב"ץ.

החת"ס כאן מביא בשם האריז"ל באופן אחר קצת. זיווג ראשון הוא מה שמוכרז קודם יצירת הוולד כשמכריזים על האדם משמיים מי היא הזיווג שלו שמתאימה לו לפי ערכו ושליחותו, ולפי תפקידו בעולם, "אולם לאחר צאתו לאויר העולם והוא משתנה לכמה גוונים כפי בחירתו צדיק או רשע או בינוני, וטבעו משתנה ע"י מעשיו

ל'זיווג ראשון', וגם בהכרח שלא עשה תשובה ולא השתמש בכוח המזבח לכפר עליו, ועל כן המזבח מוריד עליו דמעות, מפני שלא השתמש בכוחו לשוב בתשובה כדי שיוכל להשאר עם הזיווג הראשון.

ממה שהיה בעת הבריאה, גם זיווגו ישתנה כפי הנאות לו עתה, וזה הנקרא זיווג שני, כך שמעת"י.

לפי זה, מבאר החת"ס את הקשר בין המזבח לגירושין: אם אדם מגרש את הזיווג ראשון, בהכרח שהוא חטא ומעתה אין לו זכות

הדרן עלך מסכת גיטין וב"ה שזכינו לשיעור על כל דף במסכת.

מסכת קידושין

מאחרים ממילא אנו מיוחדים אליו.

זה ענין הקדושה והקידושין. לפסול את כל השאר וליצור מכך זימון וייחוד. שני החלקים הללו משמשים יחד.

דף ב-ב

איש ואשה העיקריים

האשה נקנית בשלש דרכים, בכסף בשטר ובביאה.

בספרים מביאים את היסוד שחזרנו ושנינו כמה פעמים, והוא שכל ענין חיבור איש ואשה בעולמנו הרי הוא מקביל ומשקף את החיבור בין הקב"ה לעם ישראל. באופן שכל הנקודות של הלכה ומחשבה שיש בין איש ואשה, תמיד מקבילים למערכת העליונה.

לגבי ג' קניני האשה אומרים גדולי רבותינו שכן היה בין הקב"ה לכלל ישראל.

הבעל הטורים (שמות יט, ד) מבאר שהקב"ה עשה בישראל ג' קנינים: כסף - בביזת מצרים.

שטר - שנתן להם התורה שנאמר בה תורה ציוה לנו משה אל תקרי מורשה אלא מאורשה.

ביאה - כמו שכתוב (יחזקאל טז, ח) ואפרוש כנפי עליך וגו' ואבוא בברית איתך.

ומסיים הבעל הטורים שלכן אמר הושע (פרק ב) "וארשתך לי לעולם, וארשתך לי בצדק ובמשפט בחסד וברחמים, וארשתך לי באמונה וידעת את ה'" - ג' וארשתך אלו הם כנגד ג' הקנינים שיש בין הקב"ה לכלל ישראל.

ועל דרך זו כתב גם בספר טעמי המצוות לרדב"ז (מצודת דוד מצוה קכה), ושם איתא שקנין הביאה של הקב"ה בישראל הוא בבהמ"ק שנאמר בו "ושכנתי בתוכם" (וכן מצינו שקה"ק נקרא בנביא חדר המיטות).

גם ספרי החסידות מלאים בדוגמאות והשוואות על דרך זו. ונציג מה שכתב בליקוטי תורה לבעל התניא פרשת בשלח, שיש גם ג' דברים שעם ישראל עושה כדי להתחבר להקב"ה: כסף - גמ"ח שאדם עושה בממונו. שטר - לימוד תורה. ביאה - זה העבודה שעל

דף ב-א

לשון "קידושין"

מסכת זו נקראת 'קידושין'. ולשון קידושין התבארה בדף ב: - דאסר לה אכו"ע כהקדש. וכן אנו אומרים בברכת אירוסין "ואסר לנו את הארוסות", ומבארים המפרשים שיש כאן לשון נופל על לשון: ארוסה - אסורה. דארוסה אסורה לכל העולם כהקדש.

והקשו התוס' דהרי הבעל אומר "מקודשת לי", ומה שייך לומר 'את נאסרת לי'. ותירצו באופן אחד, שהפירוש הוא שמקדושת בשבילי, שנאסרה לעולם בשבילי. ועוד כתבו ש'מקודשת' היינו מיוחדת ומזומנת. ובפשטות יש כאן שתי נקודות בתוס'. וכן ביארו באחרונים, עי' קה"י, דיש בקידושין שני חלקים - א' שנאסרה לכולי עלמא. ב' שמייוחדת ומזומנת לו.

רבי צדוק הכהן כתב בכמה מקומות ובפרט ברסיסי לילה (אות יז) שהשגת הגילוי הוא רק מתוך ההעלם, כי כל הגילויים שיש בעוה"ז באים לידי ביטוי בכך שנפסל ההיפוך ובכך מאירים את מה שיש. והוא מה שאמרו חז"ל אין נהורא אלא מגו חשוכא.

הגמ' אומרת (שבת עז, ב) שזו צורת העולם - ברישא חשוכא והדר נהורא. ומדוע? מפני שהאופן בו מתגלה האור הוא מתוך החושך. כל הגילויים של הקב"ה הולכים בתהליך שבתחילה העולם (לשון העלם) אין בו גילוי, עד שיתגלה הקב"ה מתוך החושך. מתוך ההיפך מגיעים לגילוי של מהות הדבר באמת. וזה לשון המהר"ל בכמה מקומות: ידיעת ההפכים אחת. מתוך ההיפך אפשר להבין את הדבר עצמו.

וזה ענין האשה שמקודשת. שתי הנקודות כרוכות יחד. בגלל שאסורה לכו"ע כהקדש לכן היא מיוחדת ומזומנת לו. מכוח פסילת כולם, נובע הייחוד.

וזה הביאור במושגים 'הקדש' ו'קדושה', שמתוך העולם שיש בו ערבוב, באים ואומרים שהחפץ הזה מיוחד ומקודש, וע"י שרואים את ההבדל מאחרים כך נתיחד ונזדמן לקדושה.

ואיתא בשם משמואל (ויקהל תרע"א) במה שאומרים קודם מצוה "אשר קדשנו במצוותיו", שהרי כיצד אדם חומרי יכול לעשות מצוה, אלא כיון שהקב"ה קידש אותנו, שפסל והפריש אותנו

אבל אומר שאותן טענות שהמהרש"ל טען על הרמ"א, הן דוגמאות לא נכונות, ומיישב את השגותיו. ועכ"פ מצינו שגדולי הפוסקים מתעסקים בכך שצריך שחכמת הדקדוק תהיה מדויקת, אך יש לציין מה שמובא בחלק מהספרים, כגון מעין גנים לבעל הבני יששכר, שם כתב שאמנם דקדוק הוא חשוב מאד והוא חלק מחכמת התורה, אבל בדורות האחרונים מי משתמש בדקדוק, הם המשכילים אלו שבאים לתקוף וללגלג בדברי חז"ל, לכן הפסיקו ללמד דקדוק לתלמידים ומביא בשם החת"ס מה שכתוב על מצבה, שאף שבדורות האבות היתה אהובה, כשעבודי ע"ז התחילו להשתמש במציבה נעשתה שנואה לפני המקום, וכך גם ביחס לחכמת הדקדוק, שבתחילה היתה אהובה, אך משהתחילו להשתמש בה להתנגד לדברי תורה אז אנו לא משתמשים ולא מלמדים לתלמידים רק למי שמילא כריסו בתורה.

דף ד

קִיחָה קִיחָה מִשְׁדֵּה עֵפְרוֹן

המקור לקידושי כסף הוא מנתתי כסף השדה קח ממני, וכלשון הגמ' בדף ב. "קִיחָה קִיחָה מִשְׁדֵּה עֵפְרוֹן".

רבים העירו מדוע לומדים קידושין ממערת המכפלה. ויש ליישב כדלהלן:

חז"ל אמרו (זוהר לך לך פא. זו"ח נח כא.) שמערת המכפלה היא שער לגן עדן. וכן כל הנשמות עולות דרך מערת המכפלה. ומבאר רבי צדוק הכהן שהנה אדם הראשון היה בגן עדן וסולק לעולם שלנו שהוא מקום העבודה כדי שיוכל לחזור למקומו הראשון. וכשהנשמה מסיימת את עבודתה, דין הוא שתשוב למקום שממנו גורשה, על כן היא הולכת למערת המכפלה שהיא שער גן עדן.

הזכרנו במס' יומא שכשעושים את העבודה בבהמ"ק מכריזים "האיר פני כל המזרח עד שבחברון", והענין הוא שאת העבודה בבהמ"ק עושים כשיש אור בחברון שהוא שער השמים, שם התכלית של העבודה.

ומפורש בספר הזוהר (חיי שרה קכו:): שאברהם בא לקנות את מערת המכפלה מפני שידע שזהו שער לגן עדן, והיה מתפלל שם תמיד. עפרון לא ידע במה הוא אוהז.

ועוד דוגמא לדבר הם דברי המהר"ל בגור אריה (בראשית מז, כ) שכתב שבתחיית המתים יקומו כולם ממערת המכפלה, והוסיף "ודבר זה מפורש בחז"ל", ואאמו"ר שליט"א שאל להגר"ח קנייבסקי זצ"ל היכן מפורש כן בחז"ל, ועל אתר עבר במחשבתו על כל התלמודים והמדרשים וסיים שאולי זו משמעות בתיקוני זוהר. אך המהר"ל כתב שהוא מפורש.

ואולי מתכוין המהר"ל למה שכתב בזוהר שכל הנשמות עולות לגן עדן דרך מערת המכפלה, ומסתמא גם יורדים לתחיית המתים דרך שם. וצ"ת.

ידה מתקרב ומתחבר להקב"ה, בימינו העבודה היא ע"י התפילה. על פי יסוד הדברים יכולים להמשיך ולהבין מה שנמצא בסוף הדף "מה דרכו של איש לחזר אחר אישה, משל למי שנאבד לו אבידה, הוא מחזר אחר אבידתו". ויש להבין זאת גם בטעם העליון, דהנה נאמר בירמיה (פרק לא פסוק כא), "עד מתי תתחמקין הבת השובבה, כי ברא ה' חדשה בארץ נקבה תסובב גבר", וכתב רש"י שהנקבה תחזר אחר הזכר לבקש ממנו שישאנה. ומוסיף הרד"ק שזה ההיפך מכפי שהוא כעת, שכיום בעל האבידה מחזר אחר אבידתו, והזכר מחזר אחר הנקיבה, אבל לעת"ל הנקיבה תסובב גבר ותחזר אחריו. מה עומק הדבר. ויש דברים בגו בספרי הפנימיות בסוד נקבה תסובב גבר. אך נזכיר מה שכתוב באופן פשוט בילקוט שמעוני (ירמיה סוף רמז שטו) שבעוה"ז הקב"ה מחזר אחר עם ישראל שיעשו רצונו ויחזרו בתשובה, אבל לעת"ל ישראל מחזרים להקב"ה שיעשו רצונו שנאמר נקבה תסובב גבר, הם יתחננו להקב"ה להתקרב אליו. נמצא שכל ענייני הקידושין והקנייים של איש ואשה, הן אלו שבעולם הזה והן מה שיהיה לעת"ל, הכל קאי כלפי החיבור העליון.

דף ג

חכמת הדקדוק

הריטב"א כתב שכל הדף הראשון של המסכת שדנה בדקדוקי הלשונות הוא תוספת של רב הונא גאון, כפי שהובא במהדיר, הוא אחד מרבנן סבוראי. בחלק מהמקומות בש"ס רבנן סבוראי הוסיפו תוספות לתוך הש"ס, וכגון גמרא זאת.

והסיבה שסוגיא זו חריגה, מובא במפרשים משום שעוסקת בענייני דקדוק, לשון נקבה מול לשון זכר וכדומה, ואינו עיקר לחמה של תורה. לכן אינו מופיע בעיקר הגמרא, אלא נוסף ע"י רבנן סבוראי. עכ"פ מכך שהם הוסיפו חלק זה, רואים שבעיניהם הדבר היה חשוב. וכן מעיר ה'בונה' בעין יעקב, שרואים כאן את חשיבות חכמת הדקדוק. והדבר הרי ברור שכשמדויקים בתורה ודברי חז"ל, כל מילה וכל שינוי ע"פ דקדוק, בא ללמד אותנו משהו. ומוסיף שכל מילה בתורה מגיעה מהקב"ה, וצריך לעיין מה בא לומר לנו בשינוי זה. תורת ה' תמימה הוא גם לשונם של חכמים, ולכן צריך לעמוד ולדקדק היטב בתורת ובחכמת הדקדוק.

וכמה מגדולי רבותינו, כדוגמת הגר"א הרמח"ל, וכן קדמונים כמו הרד"ק, עסקו בדקדוק לבאר לנו עיקרה של לה"ק.

בשו"ת הרמ"א סי' ויש תשובה שהמהרש"ל כתב לרמ"א, ושם הוא תוקף את הרמ"א בכמה עניינים, ובתוך דבריו הוא כתב שמתפלא מאד שיש לרמ"א הרבה טעויות בדקדוק. וכתב: ובאלף מחילות יותר היה למר לעיין בחכמת הדקדוק כי כתבך הוא חומה פרוצה לרוב בנוכח נסתר ונקיבה וזכר ויחיד ורבים, ומביא לו כמה דוגמאות. בתשובה הבאה הרמ"א משיב למהרש"ל ובתוך דבריו כתב: שבאמת אינו מכת המדברים בעלי הלשון, כי כבד וכבד לשון אנכי.

שגם בסדר המסכתות גיטין קודמת לקידושין, והביא מהרמב"ם בהקדמה לפהמ"ש שהוא על דרך לשון הפסוק "ויצאה והיתה", שהיציאה קודמת להויה. אך עדיין צ"ב מדוע באמת כך הוא הסדר. וביאר המהרש"א, דהלכות קידושין מועטות, ואין בהם הרבה פרטים. בשונה מכתובת גט ונתינתו שהוא מקצוע מסובך ומלא פרטים והלכות. "טיב גיטין וקידושין", הכוונה לקידושין שמגיעים אחרי הגט, ושם עלולה להיות בעיה, כי המתעסק באותם קידושין חייב לדעת היטב את ההלכות של גיטין, כדי לדעת אם אשה זו נתגרשה כראוי.

הבן יהודע (להלן שם) ביאר על דרך המוסר. אדם צריך להקדים "סור מרע" ואחרי כן "עשה טוב". הגיטין שאנו מדברים עליהם הוא גירוש כוחות היצה"ר, ואחרי כן לעשות 'קידושין' לכוחות של היצה"ט. ומה שאמרו "כל שאינו יודע בטיב גו"ק לא יהיה לו עסק עמהם", הכוונה שאין עם הארץ חסיד, ומי שלא יודע את הענינים לעומקם סבור על רע שהוא טוב, ואינו יודע מתי לעשות גיטין ומתי קידושין. אדם כזה שלא יהיה לו עסק עמהם.

יסוד הבן יהודע מדובר בהרחבה בספרי חסידות, והמרחיב מכולם הוא ספר סידורו של שבת לרבי חיים מצ'רנוביץ (ח"א שורש ראשון ענף ג אות ה) שם כתב שהצורה שבה אדם יכול להתעלות בקדושה, היא רק אם מקיים סור מרע. משל לחולה שנותנים לו תרופות, והוא ממשיך לעשות דברים שמזיקים לו, כל הרפואות לא יועילו. הוא מוכרח להפסיק את הנוק ואז יועילו הרפואות.

כך ברוחניות, סור מרע קודם לעשה טוב, ואם לא כן, עבירה תכבה מצוה. ומוסיף בשם רבי ישעיה מדינוביץ' שזה הפשט בגמ' כאן כל שאינו יודע בטיב גו"ק, כמו שכתב הבן יהודע, דהגיטין הוא רמז לגירוש כוחות הרע, הקידושין זה הקדושה של אדם מישראל, והתחדש כאן שדבר ראשון יש לעשות גיטין ואח"כ קידושין. ומי שאינו יודע להבדיל, לא יהיה לו עסק עמהם, עדיף שלא יעשה טוב כלל. עדיף שלא לחבר קדושה לדבר רע.

וכע"ז כתב התפארת שלמה מרדומסק (פרשת וישלח) בשם האריז"ל "שכל המצוות ותפילות ותורה ומעש"ט שהאדם עושה, אם חטא מקודם ולא עשה תשובה כל התפילות והמצוות נוטלים הסט"א וחיילותיו ואדרבה מוסיף כח לקליפה בתורה ומצוות, ובזה פירשו הפסוק ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי וגו'. ובזה פירשו המשנה (אבות ד, יז) יפה תשובה ומעש"ט בעוה"ז, שלכל מעש"ט שאנו עושים בעוה"ז צריך תשובה מקודם ואח"כ מעשים טובים... וזהו כל שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין... ואם האדם נתעב בחטאיו ועווננו אין הקדושה יכולה לשרות על האדם כי אין אדם דר עם נחש וכו'".

ועכ"פ רואים כאן שמערת המכפלה הוא חיבור תחתונים ועליונים. מתבאר אפוא היטב שלומדים קיחה קיחה משדה עפרון, שהרי כל ענין קידושין הוא חיבור עליונים ותחתונים. איש ואשה הוא חיבור יו"ד ששייך לעליונים עם הה"א ששייכת לתחתונים כדנתבאר לעיל. וכל המושג של חיבור איש ואשה מקביל לחיבור בין הקב"ה לעם ישראל. וכן מובא בספה"ק שחיבור איש ואשה הוא נשמה וגוף. ראוי מאד שלימוד זה יהיה ממערת המכפלה שהוא השער לעולם העליון מתוך העולם התחתון.

דף ה

סניגור יעשה קטיגור

המקור לכך שלא ניתן לגרש בכסף, לפי אביי, דאין סניגור נעשה קטגור. והקשו משטר, ותיצו שהמילים שבשטר גירושין וקידושין שונים זה מזה.

וכן מצינו בגמ' ר"ה (כו, א) מפני מה אין כהן גדול נכנס בבגדי זהב לפני ולפנים לעבוד עבודה, לפי שאין קטיגור נעשה סניגור.

החיד"א מקשה על מה שמובא שת"ח יכול לכפר על לשוה"ר בכך שיעסוק בתורה, וקשה איך קטגור - הלשון שנעשתה בה עבירת לשוה"ר, תהיה סניגור בלימוד תורה.

ובתירוצו השני כתב החיד"א ע"פ הגמ' כאן, שבדבר שתלוי במילים, אין חסרון זה.

בבני יששכר (מאמרי חודש ניסן מאמר ב) עורר כיוצא בדבר על מה שנצטוו ישראל לקחת כבש לקרבן פסח, משום שהמצרים פלחו לכבש. וקשה הרי אין קטגור נעשה סניגור. והביא מה שנאמר לאהרן בפרשת המילואים "קח לך עגל בן בקר לחטאת", וביארו חז"ל שהוא כדי לכפר על מעשה העגל, וקשה דהרי אין קטגור נעשה סניגור.

אלא, שבדבר שהגדרתו במילים אין חסרון זה. ובהמה מקדישים במילים, על כן היא מוגדרת באופן שמתאים לאותה אמירה. וכך גם לענין פסח מצרים, הכבש שנעבד ע"י המצרים ייחדו אותו בדיבור לע"ז, וכן להיפך מה שלקחו ישראל אותו בתור קרבן, גם זה היה ע"י מילים של הקדשה. ומשום כך אין כאן את החסרון של קטגור נעשה סניגור.

דף ו

הקדמת גיטין לקידושין

כל שאינו יודע בטיב גיטין וקידושין לא יהיה לו עסק עמהם. דנו המפרשים מדוע הקדימו גיטין לקידושין. ומימרא זו הובאה גם לקמן (יג, א), והמהרש"א שם עמד על כך